

Kunskapsplattform

– anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet på fritiden

Återrapportering på uppdrag Ju2022/01408

Centrum för idrottsforskning

Dnr CIF 2022/12

Mars 2023

Innehåll

Sammanfattning och övergripande slutsatser	5
Bakgrund till uppdraget	8
Historik – statens stöd till anläggningar och utemiljöer	8
Boverkets rapport: Miljöer för idrott och fritid	9
CIF:s rapport: Idrottsanläggningar – i dag och imorgon	9
CIF:s arbete med att upprätta och driva en kunskapsplattform	10
Dialoger	10
Digital kunskapsplattform	11
Nordisk utblick.....	11
Analys av ekonomiska stöd till anläggningar och utemiljöer	12
Utformning av kunskapsplattformens verksamhet	14
Kunskapsspridning och information	14
Kunskapsdatabasen	15
Anläggningsdatabasen	15
Ansökningssystemet.....	16
Ett bredare ansvar för kunskapsspridning	16
Stöd till anläggningar och utemiljöer.....	16
Allmänt kunskapsstöd.....	16
Rådgivning och processledning	17
Ekonomiskt stöd	17
Kunskapsutveckling	18
Organisation.....	19
Ekonomi och budget	20
Bilaga 1 – Dialoger med samarbetsorganisationerna	23
Bilaga 2 – Nordisk utblick	27

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Den 21 april 2022 fick Centrum för idrottsforskning (CIF) i uppdrag av regeringen att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. Plattformen ska utveckla, samla och förmedla kunskap, utifrån ett folkhälsoperspektiv och principen om universell utformning samt med ett innovativt förhållningssätt, för att samhället ska nå såväl breda som nya grupper av idrotts-, motions- och friluftslivsutövare.

I denna rapport redovisas det arbete som utförts av CIF under perioden april 2022–mars 2023. Under arbetets gång har förslaget på en helhetslösning för kunskapsplattformens verksamhet och organisation, inklusive tidplan och ekonomi, arbetats fram. Förslaget, som presenteras i denna rapport, har utformats genom ingående samtal och dialoger med relevanta aktörer på området, däribland Riksidrottsförbundet, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Kommuner och Regioner, Arvsfondsdelegationen, Boverket och Folkhälsomyndigheten. Förslaget bygger även på en nordisk utblick och en analys av befintligt ekonomiskt stöd till anläggningar och utemiljöer.

Nedan sammanfattas kort de övergripande slutsatser som CIF dragit under arbetets gång följt av en kort övergripande beskrivning av vad som hittills har gjorts i upprättandet av kunskapsplattformen samt ett förslag på hur den kan utvecklas över tid. Därefter följer en mer fördjupad beskrivning av det genomförda arbetet och hur en kunskapsplattform kan byggas upp, vilket även CIF äskat pengar för i sitt budgetunderlag för 2024–2026.

Övergripande slutsatser

- En kunskapsplattform behövs och är efterfrågad av sektorns aktörer

I CIF:s rapport *Idrottsanläggningar – i dag och imorgon* identifierades både utmaningar och utvecklingsbehov i frågor kopplat till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Behovet av en sammanhållande funktion har även tidigare lyfts i en rapport från Boverket. De dialoger som CIF fört under arbetets gång bidrar ytterligare till slutsatsen att en kunskapsplattform behövs och att den är efterfrågad av sektorns aktörer. Inte minst Riksidrottsförbundet (RF) och Sveriges kommuner och regioner (SKR) har påpekat detta behov.

- Dagens samlade ekonomiska stöd till anläggningar och utemiljöer är otillräckligt och bristfälligt

Dagens samlade ekonomiska stöd till byggandet av anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid är både otillräckligt och bristfälligt utformat. På många håll saknas ekonomiskt stöd till att få fler anläggningar och utemiljöer. I andra fall har de ansvariga för anläggningarna, vanligtvis kommuner, svårt att ta del av de ekonomiska stöd som finns. Vidare saknas ett riktat stöd till anläggningar och utemiljöer med ett innovativt förhållningssätt för att få till mer ändamålsenliga ytor för idrott, friluftsliv och fritid.

- Lär av våra grannländer!

Inspiration till en kunskapsplattform finns att hämta i våra nordiska grannländer. I Danmark hittar vi Lokal- och anläggningsfonden ("LOA-fonden"), som i dag ses som världsledande i att hjälpa de som ska bygga anläggningar och utemiljöer med ett innovativt förhållningssätt med processledning och ekonomiskt stöd. I Norge finns den digitala plattformen *godeidrettsanlegg.no* samt ett nyligen etablerat resurscenter för egenorganiserad idrott som ska vägleda kommuner och frivilliga i utvecklingen av anläggningar för egenorganiserad idrott och fysisk aktivitet. I Finland finns ett brett stöd till anläggningar och utemiljöer, både ekonomiskt och kunskapsmässigt, på en nationell nivå. I fallet med Danmark drivs verksamheten av en aktör

som har möjlighet att ta ett helhetsgrepp om frågan utan att vara bunden till en specifik typ av verksamhet eller aktivitet.

- Det behövs ett brett perspektiv – tre arbetsområden inom samma organisation

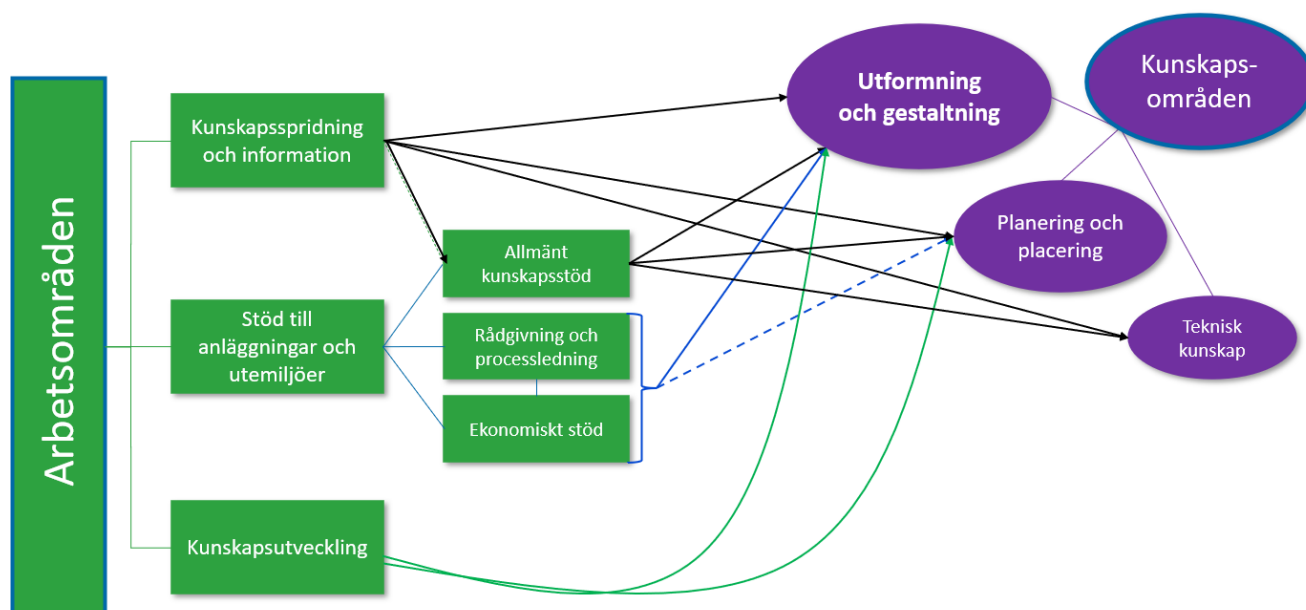
I alla dialoger som förts med områdets intressenter har det framkommit att en kunskapsplattform måste baseras på ett brett perspektiv. Redan i det underlag som RF och SKR skickade i september 2021 till dåvarande idrottministern gällande behovet av en kunskapsplattform uttrycktes förhoppningen om att skapa en helhet i samma organisation, ”där denna funktion tar fram och sprider kunskap kring anläggningar och miljöer för idrott och fritid samt har en ekonomisk stödjande funktion vid särskilda innovativa nyutvecklingsprojekt”.

Utformning av kunskapsplattformens verksamhet

För att uppnå syftet om att anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid ska attrahera nya grupper av utövare, bedömer CIF att det behövs en samlande organisation med ansvar för tre arbetsområden:

1. Kunskapsspridning och information
2. Stöd till anläggningar och utemiljöer
3. Kunskapsutveckling.

För att få till verklig förändring är helheten avgörande. Alla arbetsområden förstärker varandra. I figuren nedan beskrivs sambanden mellan arbetsområdena samt de kunskapsområdena som presenteras längre ned.

Det första arbetsområdet, *kunskapsspridning och information*, innebär att samla in och sprida kunskap om anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid med fokus på fysisk aktivitet. Detta ska ske främst via en digital plattform. I arbetet med att skapa en sådan ingår även att bygga upp och förvalta en nationell anläggningsdatabas, vilken blir en viktig kunskapskälla för forskning samt vid planering av nya anläggningar och utemiljöer. Kunskapsspridning kommer även att ske på konferenser, nätverk, forum och andra mötesplatser som kunskapsplattformens personal arrangerar eller deltar i.

Det andra arbetsområdet, *stöd till anläggningar och utemiljöer*, utgör kunskapsplattformens huvuduppdrag. Uppgiften består av tre delar: ett allmänt kunskapsstöd, ett fördjupat kunskapsstöd genom rådgivning och

processledning samt ett ekonomiskt stöd. Det första är ett enklare personligt via telefon eller e-post och utgår från den kunskap som förmedlas via den digitala plattformen. Det andra är ett mer djupgående stöd, där de som ska anlägga en miljö för fysiska aktivitet med ett allmännyttigt intresse och ett innovativt förhållningssätt ska kunna få hjälp av en rådgivare/processledare. Det sista är ett ekonomiskt stöd för att kunna förverkliga anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid med ett innovativt förhållningssätt. De sista två stödformerna är nära kopplade och beroende av varandra visar erfarenheten från LOA-fonden i Danmark.

Det tredje och sista arbetsområdet är *kunskapsutveckling*. Tanken är att plattformen ska samla in och generera ny kunskap, och därmed bidra till en kunskapsutveckling kring anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Utöver rådgivning/processledning och ekonomiskt stöd bedömer CIF att plattformen även ska kunna fördela stöd till forskning och projekt, med målet att generera ny kunskap genom exempelvis undersökningar och framtagande av guider. Syftet med stödet ska alltid vara att ta fram kunskap som i sin tur leder till anläggningar och utemiljöer som attraherar bredare och nya målgrupper.

Verksamheten utgår ifrån tre kunskapsområden:

1. Utformning och gestaltning
2. Planering och placering
3. Teknisk kunskap

Viktigast är kunskapen om hur en genomtänkt utformning och gestaltning av anläggningar och utemiljöer kan få nya och förbättrade möjligheter till fysisk aktivitet, samt nå nya och bredare målgrupper av idrotts-, fritids- och friluftsutövare. Därefter följer kunskapen om planering och placering, vilket berör sådant som hur olika typer av anläggningar nyttjas, var de kan placeras, hur de kan byggas tillsammans med annan infrastruktur, etcetera. Det tredje området handlar om mer teknisk kunskap, som främst kommer spridas via den digitala plattformen. Det sista området är lågt prioriterat i plattformens upprättande.

Kunskap om hållbarhet och principen om universell design är övergripande och styrande för allt arbete. Plattformen bör även ha ett mål om att bidra till att skapa en jämlik tillgång till anläggningar och utemiljöer i hela Sverige.

CIF vill återigen poängtera att det behövs en organisation som arbetar med samtliga tre arbetsområden. CIF ser ett stort värde i att denna aktör inte är bunden till en specifik typ av verksamhet eller aktivitet. Att dela upp arbetsområdena på olika organisationer riskerar i slutändan att leda till att nya anläggningar inte byggs utifrån ett innovativt förhållningssätt samt att vissa verksamheter riskerar att exkluderas. För att få till verklig förändring är helheten avgörande och alla arbetsområden förstärker varandra om de samlas inom samma organisation. På så sätt uppnås målet att skapa nya och förbättrade möjligheter till fysisk aktivitet för hela befolkningen.

Bakgrund till uppdraget

Historik – statens stöd till anläggningar och utemiljöer

Sverige har en lång historia av att stödja idrott och friluftsliv med anläggningar, både ekonomiskt och med rådgivning. Det har funnits ett statligt bidrag till idrottsanläggningar sedan slutet på 1920-talet. Fram till 1969 kunde både föreningar och kommuner ta del av det statliga bidraget, men därefter har bara ideella föreningar kunnat söka.¹ Det har främst varit Riksidrottsförbundet (RF) som har fördelat detta bidrag och gör så än i dag genom projektstöd IF Anläggning.

Det har även funnits ett statligt stöd till friluftsanläggningar under en lång tid. I boken *Friluftshistoria* från 2008 går det att läsa att det under 1940–1962 delades ut 25 miljoner kronor till friluftsgårdar, semesterbyar och vandrarhem.²

I dag är det flera organisationer och myndigheter som ger bidrag till idrotts- och friluftslivsanläggningar. Boverket listar i sin rapport, *Miljöer för idrott och fritid*³, åtta olika bidrag från sju olika organisationer och myndigheter. Få av dessa kan kommuner söka, framför allt vad gäller bidrag till idrottsanläggningar.

Det har även historiskt funnits en eller flera organisationer som har bidragit med kunskap kring idrotts- och friluftsanläggningar. Under stora delar av 1900-talet fanns det en Idrottsplatskommitté som skulle bistå med teknisk hjälp vid planering av idrottsanläggningar, först inom RF och sedan på Kommunförbundet. 2008 gjorde RF och Sveriges kommuner och landsting (nuvarande Sveriges kommuner och regioner (SKR)) en gemensam kraftansträngning för att skapa en ny liknande organisation, Kompetenscentrum för idrottsmiljöer som lades ner 2010.⁴

För friluftsanläggningar har det länge funnits en organisation som stödjer med kunskap kring anläggningar, med fokus på naturvård. Statens Fritidsnämnd inrättades 1939 vilket var det första statliga organ som fokuserade på fritidsfrågorna, vilket då var i stort sett identiskt med friluftsförfrågorna. 1963 bildades Statens naturvårdsnämnd som fick huvuduppdraget att skydda och vårda naturen i stället för att främja friluftsliv. I slutet av 60-talet ombildades Statens naturvårdsnämnd till Statens Naturvårdsverk och Statens Fritidsnämnd upptogs i den nya myndigheten. Under 1980-talet fördes ansvaret för friluftslivsfrågorna över till Sveriges Turistråd.⁵ I dag finns det flera myndigheter som arbetar med friluftslivsfrågor och Naturvårdsverket har fått ett uppdrag av regeringen att samordna samtliga myndigheters arbete med friluftsliv.

Eftersom det saknats en organisation för att bidra med kunskap till byggandet av anläggningar, framför allt för fysisk aktivitet, har RF och SKR arbetat för att staten ska ta ett större ansvar kring anläggningar och utemiljöer för idrott och motion. I september 2021 skrev RF och SKR ett gemensamt brev till den dåvarande ministern med ansvar för idrottsfrågorna, Amanda Lind, där de påpekar vikten av att etablera en nationell utvecklingsfunktion för anläggningar och miljöer för idrott och fritid.⁶ Till brevet fanns även en bilaga med ett förslag på hur uppdraget för en nationell utvecklingsfunktion för idrott och fritid skulle kunna se ut. Detta förslag har CIF tagit i beaktande och i stora delar överensstämmer deras förslag med liggande förslag på helhetslösning på plattformen.

¹ Anläggnings- och idrottmiljöpolitiskt program för Svensk idrott – Anläggningar och idrottsmiljöer för Svensk Idrott – världens bästa, Riksidrottsförbundet 2015.

² *Friluftshistoria - Från "hårdade friluftslif" till ekoturism och miljöpedagogik*, Red: Klas Sandell och Sverker Sörlin, Myndigheterna engagemang, Sven-G Hultman, 2008

³ Rapport 2021:6, *Miljöer för idrott och fritid*, Hur kan kunskap utvecklas, samlas och förmedlas, Boverket 2021

⁴ Anläggnings- och idrottmiljöpolitiskt program för Svensk idrott – Anläggningar och idrottsmiljöer för Svensk Idrott – världens bästa, Riksidrottsförbundet 2015.

⁵ *Friluftshistoria - Från "hårdade friluftslif" till ekoturism och miljöpedagogik*, Red: Klas Sandell och Sverker Sörlin, Myndigheterna engagemang, Sven-G Hultman, 2008

⁶ Ju2022_00331-1-2, Angående en nationell utvecklingsfunktion för anläggningar och miljöer för idrott och fritid

I april 2022 gav den dåvarande regeringen och idrottsminister Anders Ygeman i uppdrag till CIF att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid.⁷

Boverkets rapport: Miljöer för idrott och fritid

År 2020 gav regeringen Boverket i uppdrag att ta fram ett underlag om hur kunskap om anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid kan utvecklas, samlas och förmedlas. Bakgrunden till uppdraget ligger i regeringens bedömning att det finns ett nationellt behov av såväl fler som mer ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer för olika former av hälsofrämjande fysisk aktivitet.

I sin rapport konstaterar Boverket att det finns en rad komplexa och utmanande variabler som frågan om anläggningsutbudet vilar på. Bland dessa parametrar återfinns det stora antal av olika aktörer som är involverade i frågan, de bristfälliga definitionerna av begrepp som används inom området, det låga utbud av tillgängligt kunskapsunderlag och svårigheterna i att navigera bland finansieringsmöjligheter.

Återkommande i rapporten trycker Boverket på att kunskapen om miljöer för idrott och fritid i dag är bristfällig inom flera områden och att en bidragande faktor till detta är den bristande samordningen och samsynen. De slår fast att det finns ett stort behov att utveckla kunskap, vägledningar, samverkansformer, möjlighet till informationsspridning och samordnade finansieringsformer. De lyfter fram behovet av att arbetet måste göras lättillgänglig för dem som reglerar, planerar, bygger, utvecklar, förvaltar och nyttjar dessa miljöer.

Boverket sammanfattar sina slutsatser i följande punkter:

- Frågorna behöver sättas in i ett större sammanhang och det måste finnas stödjande strukturer.
- Det saknas samlad information om framför allt utemiljöer och deras kvaliteter.
- Vägledning kring gestaltning av anläggningar och utemiljöer saknas.
- Erfarenhetsöverföring från genomförda projekt är begränsad.
- Samordning saknas mellan olika ekonomiska stöd.

CIF:s rapport: Idrottsanläggningar – i dag och imorgon

I januari 2021 fick CIF i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av förekomsten och behovet av ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer för idrott och andra former av hälsofrämjande fysisk aktivitet. Baserat på uppdraget togs en antologi fram där forskare, experter från idrottsrörelsen och kommunsektorn ger olika perspektiv baserat på frågeställningen.

Ett centralt ämne i antologin är hur anläggnings- och utemiljösituationen ser ut för olika idrotter och friluftaktiviteter och hur förutsättningarna ser ut för olika samhällsgrupper i olika delar av landet. En av de tydligaste slutsatserna som lyfts fram är att det saknas kunskap och forskning i ämnet men att det material som finns tydligt visar på utmaningar i bland annat form av icke ändamålsenliga anläggningar, förändrade behov i relation till den tid då flera av anläggningarna byggdes och nya förutsättningar såsom förändringar inom exempelvis demografi, klimat, miljö och förtätning av städer. Antologin visar också på behovet av att hitta nya innovativa lösningar för att locka de grupper i samhället som det organiserade utövandet av fysisk aktivitet i dag inte når.

I antologin lyfts flera exempel på utvecklingsmöjligheter och metoder för att skapa anläggningar som bidrar till att få fler i rörelse. Exempel lyfts bland annat från hur de nordiska grannländerna arbetar på nationellt plan med frågan, hur Malmö verkat för att få unga tjejer i rörelse och olika exempel ges på olika planeringsverktyg. Vad som framkommer är att det saknas en samlande kraft, en gemensam plattform, som

⁷ Ju2022/01408/IAS, Uppdrag till Centrum för idrottsforskning, Justitiedepartementet, Regeringen.

samlar och systematiserar kunskapen och hjälper de ansvariga aktörerna (främst kommunerna) med konkret vägledning.

Sammanfattningsvis såg CIF ett behov av en nationell anläggningspolitik och en samlad strategi för att främja anläggningar och ytor för idrott och fysisk aktivitet. CIF kunde också konstatera att en del av strategin framåt bör vara att stärka kunskapen och forskningen om platser för fysisk aktivitet i relation till medborgarnas idrotts-, friluftslivs och motionsvanor. En andra del av strategin bör vara att stärka samverkan och dialogen mellan olika parter.

CIF:s arbete med att upprätta och driva en kunskapsplattform

CIF fick uppdraget om att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid i april 2022. Sen dess har arbetet med kunskapsplattformen pågått och i september 2022 anställdes en projektledare. Projektledaren har under arbetet med att identifiera kunskapsplattformens uppdrag och hur den bör organiseras genomfört samtal med de relevanta aktörer som var identifierade i regeringsuppdraget samt flera andra aktörer inom en rad branscher och myndigheter. Arbetet innefattar även en nordisk utblick och en analys av befintligt ekonomiskt stöd till anläggningar och utemiljöer. Under våren 2023 anställdes även en projektassistent, med huvudfokus på arbete med den digitala plattformen.

Dialoger

Regeringen skrev att uppdraget ska genomföras i samråd med Arvsfondsdelegationen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Riksidrottsförbundet (RF), Svenskt Friluftsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och andra relevanta aktörer. I ett initialt skede bedömde CIF att även Naturvårdsverket vara en relevant aktör att samråda med, då de har ett uppdrag om att samordna myndigheters arbete med friluftsliv. För mer ingående information om det som framkommit i dialogerna med samarbetsorganisationerna, se bilaga 1.

Ett första utkast på upplägg för kunskapsplattformen med förslag på arbetsområden, kunskapsområden, organisering och ekonomi presenterades för samarbetsorganisationerna på en workshop den 19 december 2022. Förslaget fick positivt bemötande av samtliga myndigheter och organisationer. RF och SKR menade att förslaget var i rätt riktning och att det är angeläget att detta kommer på plats för att kunna få till en utveckling av ytor för fysisk aktivitet.

Samarbetsorganisationerna fick även möjlighet att yttra sig över slutrapporten och samtliga sju organisationer svarade. Det var övervägande positiva svar från samtliga myndigheter och organisationer. Det fanns en oro från Svenskt Friluftsliv om att friluftslivsfrågorna inte lyfts fram i tillräcklig omfattning. Anläggningar och utemiljöer för friluftslivet är en viktig del av plattformens arbete och vissa justeringar gjordes i texten för att tydliggöra detta perspektiv. RF återkopplade att de under våren 2023 bytt förhållningssätt gällande det ekonomiska stödet. I övrigt mindre kommentarer som tagits i beaktande. Sammantaget visar svaren på ett stort behov av en kunskapsplattform och att den är efterfrågad.

Under arbetets gång har även möten med flera olika aktörer, såsom företrädare för idrottsrörelsen, kommuner och andra aktörer, skett för att få ytterligare underlag till förslaget. Två workshoppar genomfördes, en med RF-SISU distriktens samtliga anläggningsansvariga och en med RF:s anläggningsråd. I RF:s anläggningsråd finns representanter från flera specialidrottsförbund (SF), RF-SISU distrikt och RF. Utöver detta har möten med sex olika SF genomförts. SF har generellt sett varit positiva till förslaget på utformningen och uppdragen för kunskapsplattformen.

CIF har även haft dialog med kommuner, däribland deltagit på en kommunträff som RF-SISU Skåne arrangerade för kommunerna samt genomfört dialoger med chefstjänstemän på två kommuner. Även kommunerna var positiva till att plattformen nu upprättas och förslaget som helhet.

CIF presenterade även förslaget på Träffpunkt idrott (Sveriges största mötesplats för dessa frågor) i mars 2023. Under konferensen fördes flertalet dialoger med främst företrädare för kommuner men även för civilsamhället och privata aktörer. Majoriteten lyfte det faktum att kunskapsplattformen nu börjar byggas upp som positivt att och tyckte att förslaget som helhet såg lovande ut.

Utöver idrottsförbund och kommuner har även dialoger skett med kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet och Sveriges arkitekter – akademien för landskapsarkitektur. Även dessa aktörer såg positivt på förslaget som helhet. Sveriges arkitekter betonade vikten av fokus på utformning och gestaltning och lyfte hur de ser att när miljöer för fysisk aktivitet utformas är kunskap om detta både bristfälligt och frånvarande.

Dialog med de nordiska organisationerna Lokale og anlægssonden (Danmark), Idrættens Analyseinstitut (Danmark), Senter for idrettsanlegg og teknologi (NTNU, Norge), Tverga (Norge), Regionalförvaltningsverket (Finland) och International Association for Sports and Leisure Facilities (IAKS, internationellt), har genomförts för att fånga och lära av våra grannländers arbete inom området.

Digital kunskapsplattform

Kunskapsplattformens basverksamhet är att samla och förmedla kunskap om anläggningar och utemiljöer. Arbetet med insamlingen av kunskap påbörjades i början av 2023 och planeras att som ett första steg publiceras på CIF:s webbplats runt halvårsskiftet 2023. Avsikten är att den digitala kunskapsplattformen tillgängliggörs på en för ändamålet mer anpassad webbplats som utgår från målgruppens behov. Ett arbete med hur en sådan plattform ska utformas har också påbörjats och planeras att intensifieras under hösten 2023.

Materialet som samlats in innehåller en stor bredd av olika typer av information och riktar sig främst till de som står i stånd till att planera, bygga eller utveckla anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Kunskap om utformning och gestaltning utgör den största delen av materialet.

Kunskapen hämtas i dag framför allt från andra aktörer som genom innovation utmärker sig som exempel att inspireras ifrån. Även rekommendationer, guider och utredningar som går i linje med syftet finns med bland materialet.

Nordisk utblick

Inspiration och kunskap har inhämtats via inläsning och dialog med de nordiska grannländerna som under längre period arbetat med kunskapshöjande åtgärder vad gäller frågan om anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid.

I Danmark finns Lokal- och anläggningsfonden (LOA) som delvis har varit en förebild för uppdraget om att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid. LOA är en självstyrande offentlig institution med syfte att stödja byggandet av idrotts- och fritidsanläggningar. LOA startades 1994 genom att fyra idrotts- och fritidsorganisationer bidrog med en finansiering om drygt 120 miljoner danska kronor till LOA. Kulturministeriet skjuter årligen till knappt 90 miljoner danska kronor (cirka 136 mnkr) genom överskott från Danske Spils udlodningsmidler.

LOA:s uppgift är att inspirera, utmana, ge råd och stötta de som skapar anläggningar för framtidens idrotts- och fritidsliv. För att innovativa projekt ska bli verklighet delar LOA även ut cirka 75 miljoner danska kronor (cirka 110 mnkr) årligen i stöd. Internationellt ses LOA som en av de främsta utvecklarna av nytänkande

anläggningar för idrotts- och fritidsanläggningar. För att kunna vara detta har LOA ett kansli med 15 anställda.

I Norge tar staten ett stort ansvar för idrotts- och fritidsanläggningar och delar årligen ut cirka 1 800 miljoner norska kronor (cirka 1 900 mnkr) till idrottsanläggningar. För att säkerställa att kommunerna, som bygger de flesta anläggningarna, har den kunskapen som krävs har Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet, Senter for idrettsanlegg og teknologi, fått i uppdrag att driva en digital kunskapsplattform, godeidrettsanlegg.no (GIA). I huvudsak finansieras den av medel från Kultur- og likestillingsdepartementet, med cirka 1,5 miljoner norska kronor (cirka 1,6 mnkr). För att driva den digitala plattformen har GIA ungefär motsvarande 3 heltidstjänster. Den förre projektledaren för GIA uttrycker själv att GIA inte når ut hela vägen med den insamlade kunskapen och anledningen är att de saknar experter som aktivt kan agera rådgivare till projekt samt att de saknar ett ekonomiskt stöd kopplat till rådgivning.

Även i Finland tar staten ett stort ansvar för byggandet av idrottsanläggningar. De delar årligen ut cirka 30 miljoner euro (cirka 338 mnkr) till byggandet av idrottsanläggningar och 0,5 miljoner euro (cirka 5,6 mnkr) till forsknings- och utvecklingsprojekt som syftar till att öka kompetens och kvalitet i samband med byggandet av idrottsanläggningar. För att stödja kommunerna med kunskap tar Undervisnings- och kulturministeriet fram en stor mängd olika stödmaterial. För att nå ut med kunskapen har de sex regionalförvaltningsverken (motsvarande länsstyrelser) flera anställda som kan agera rådgivare i främst byggtekniska frågor men även i utvecklingsfrågor. För mer ingående information om den nordiska utblicken, se bilaga 2.

Analys av ekonomiska stöd till anläggningar och utemiljöer

I dialoger och genom omvärldsbevakning lyfts återkommande situationen om hur och vilket ekonomiskt stöd som finns i Sverige vad gäller utvecklingen av anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid.

Boverket listar i sin rapport *Miljöer för idrott och fritid* åtta olika stöd som helt eller delvis gick till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. I analysen av de stöd som i dag finns kan vi se att det finns tydliga begränsningar i vilka typer av anläggningar och organisationer som kan erhålla stöd.

Det största stödet till idrotts- och fritidsanläggningar, i kronor räknat, är Allmänna Arvsfondens lokalstöd. Stödet går till projekt som handlar om att göra en om-, till-, eller nybyggnation för att starta upp en ny verksamhet för barn, unga, äldre och/eller personer med funktionsnedsättning. Den sökande organisationen ska vara en ideell/icke vinstdrivande organisation. År 2021 beviljade Arvsfonden 86 lokalstödsprojekt – varav 94 procent avsåg idrott och fysisk aktivitet – till en summa av 217 mnkr.

Nästa stora stöd är RF:s stöd till anläggningar och idrottsmiljöer. Syftet med stödet är att bidra till att skapa nya och utveckla befintliga idrottsmiljöer för barn och ungdomar. Det är enbart idrottsrörelsens medlemsföreningar som kan beviljas stöd. RF beviljade år 2021 470 stöd till en summa av 79 mnkr.

Det sista stödet som har en tydlig inriktning mot anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid är Jordbruksverkets investeringsstöd för fritids- och idrottsanläggningar. Syftet med stödet är att skapa och behålla anläggningar för idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygden. Myndigheter, kommuner, regioner, företag, föreningar och andra organisationer erhålla stöd. År 2021 beviljades 34 stöd till en summa av knappt 17 mnkr.

Övriga stöd som listas i Boverkets rapport har ett annat huvudsyfte än att stödja anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet på fritiden och förhållandevis små summor går till det ändamålet.

Totalt fördelas relativt stora summor till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid men det finns stora begränsningar i vad stöd kan ges till och vilka som kan få stöd. Det finns alltså i dag luckor som

skulle behöva fyllas om vi i Sverige vill täcka behovet om att få till dels fler, dels mer ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer för olika former av hälsofrämjande fysisk aktivitet.

En av luckorna i dagens system är att det är svårt för kommuner att få ta del av stöden. Kommunerna är de enskilt största aktörerna när det kommer till ägande och drift av anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet. Även om stöden från Arvsfonden och RF kan komma kommunerna till del så kan kommuner inte vara stödmottagare.

En annan lucka är att det i dag inte finns ett stöd för utveckling av nytänkande anläggningar. Arvsfondens stöd kan tyckas gå till detta, men där bedöms verksamheten på orten och inte anläggningen i sig. Det innebär att om det inte finns en konstgräsplan inom 10 km så kan stöd till att anlägga en konstgräsplan erhållas. Arvsfondens stöd kan gå till innovativa anläggningar och utemiljöer men de finns ingen sådan kravställning.

Det finns ett behov av två typer av stöd till anläggningar och utemiljöer. Ett stöd till innovation och nytänkande för att få till mer ändamålsenliga anläggningar som når nya och bredare målgrupper av utövare och ett stöd till att anlägga fler anläggningar och utemiljöer. Det är viktigt är att många olika organisationer kan vara mottagare av stöden. CIF föreslår att kunskapsplattformen ska täcka ett av dessa behov med ett stöd till anläggningar och utemiljöer med ett innovativt förhållningssätt för att nå nya och bredare målgrupper till att vara fysisk aktiva. En fördel med att lägga det inom ramen för plattformens uppdrag är att då skapas en helhet för kunskapsutveckling för anläggningar och utemiljöer, eftersom stödet då är en del av kunskapsutvecklingen.

Uppföljning är en viktig källa till utveckling och det finns i dag en bristfällig uppföljning av de stöd som delas ut till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid och vilka effekter de får. CIF har sedan 2010 uppdraget att följa upp statens stöd till idrotten och därmed finns erfarenhet och goda förutsättningar att följa upp effekterna av stöd som tilldelas anläggningar och utemiljöer.

Utformning av kunskapsplattformens verksamhet

Efter en sammanvägning av historiska erfarenheter, tidigare studier, regeringsuppdraget och de dialoger CIF fört med berörda aktörer, presenteras här en helhetslösning för att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Denna helhetslösning har också CIF äskat pengar för under 2024–2026.

CIF gör bedömningen att en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer bör innehålla tre övergripande arbetsområden. Detta för att kunna vara den utvecklande, samlade och stödjande funktion, som behövs för att nå regeringens mål om att samhället ska nå såväl breda som nya grupper av idrotts-, motions- och friluftslivsutövare. Dessa tre arbetsområden är:

- Kunskapsspridning och information
- Stöd till anläggningar och utemiljöer
- Kunskapsutveckling

Arbetsområdena hänger ihop och är beroende av varandra, vilket framkommer tydligt inte minst i Boverkets rapport. Utesluts någon del riskerar de andra arbetsområdena att försvagas. Framför allt försämras möjligheterna att inkludera ett innovativt förhållningssätt i nya projekt. För att få till verklig förändring är helheten avgörande – arbetsområdena förstärker varandra om de samlas inom samma organisation.

Det finns olika typer av kunskap om anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Kunskapsplattformen kan och bör inte hantera alla dessa kunskaps typer. Kunskapsplattformen fokuserar i stället på kunskap om hur ytor utformas och gestaltas, i syfte att nå fler och bredare grupper av idrotts- fritids- och friluftslivsutövare, samt på hur gestaltningen/utformningen påverkar användandet av ytorna/anläggningarna. Till det ska plattformen även arbeta med kunskap kring planering och placering av anläggningar och utemiljöer, om än i något mindre utsträckning. Även kunskap av mer teknisk karaktär kan i viss utsträckning hanteras av kunskapsplattformen genom att samla in och sprida kunskap som andra tar fram. Dessutom finns två områden som är övergripande för allt som plattformen arbetar med: hållbarhet samt principen om universell design.

I bakgrundsarbetet har det framkommit att det saknas en enhetlig definition och samsyn om vad som avses med idrotts- och fritidsanläggningar eller ytor för fysisk aktivitet. Arbetet med kunskapsplattformen utgår från definitionen ”alla anlagda ytor för fritidsverksamhet med fokus på fysisk aktivitet”. Inom respektive arbetsområde behöver den definitionen ytterligare förtydliganden.

Då kunskapsplattformen utgår från en bred definition av anläggningar och utemiljöer, samt hanterar flera typer av kunskap samtidigt, finns det ett behov av att ha skilda fokusområden olika år. Med andra ord kommer årliga eller fleråriga strategier och inriktningar tas fram. Dessa strategier kan vara olika för de olika arbetsområdena.

Längre fram i processen med att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid, behöver det tas fram tydliga direktiv för hur plattformens arbete ska följas upp.

Kunskapsspridning och information

Kunskapsspridning och information är plattformens basverksamhet. Det arbetet handlar främst om att samla in och sprida kunskap om anlagda ytor för fritidsverksamhet med fokus på fysisk aktivitet.

Kunskapsplattformen ska ackumulera befintlig kunskap, samt kunskap som håller på att tas fram i Sverige och andra delar av världen. Plattformen ska sedan ansvara för att sprida den kunskapen till dem i Sverige som planerar, bygger och driver anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid.

Spridningen ska främst ske via en digital plattform, men även genom att arrangera och delta i konferenser, nätverk, forum och andra mötesplatser där dessa frågor diskuteras. I den digitala plattformen ingår flera delar: en kunskapsdatabas vars innehåll kan nås via en webbplats eller andra kanaler, en anläggningsdatabas samt ett ansökningssystem, där man kan ansöka om att få rådgivning och ekonomiskt stöd (läs mer om det under avsnittet ”stöd till anläggningar och utemiljöer”).

Kunskapsdatabasen

All kunskap som samlas in ska lagras i en databas med olika kategoriseringar, och sedan spridas på ett enkelt och målgruppsanpassat sätt. Spridningen kan ske via en webbplats, men det kan även behövas andra digitala kanaler för att nå målgrupperna.

Arbetet med att samla in kunskap påbörjades i början av 2023. Vid halvårsskiftet samma år ska den första publiceringen av kunskap ske på Centrum för idrottsforskning.se. Under hösten 2023 fortsätter arbetet med att bygga upp en kunskapsdatabas, och arbetet med en ny webbplats för spridning påbörjas. Insamlandet av kunskap fortlöper parallellt med utvecklingen av kunskapsdatabasen. Att samla in och publicera kunskap ska vara ett löpande uppdrag, i syfte att hålla informationen ständigt aktuell.

Kunskapsdatabasen ska främst rikta sig till dem som utvecklar, planerar och bygger nya anläggningar och utemiljöer, samt bygger om och bygger till befintliga. På sikt kan även databasen inkludera kunskap om drift och underhåll av anläggningar och utemiljöer. Kunskap om utformning och gestaltning ska utgöra huvuddelen av databasens innehåll, med syftet att bra och genomtänkt utformning och gestaltning dels når nya och bredare grupper som vill vara fysiskt aktiva på fritiden, dels påverkar användningen av anläggningarna och utemiljöerna.

Anläggningarnas roll och betydelse i samhällsplaneringen är ett kunskapsområde som behöver lyftas. Plattformen ska hjälpa målgruppen med kunskap om hur man kommer in tidigare i planeringsprocesserna, var anläggningarna placeras i förhållande till annan infrastruktur, hur man kan ta sig till och från anläggningarna, etcetera. Plattformen ska även innehålla kunskap om hur man samordnar ytor för idrott, friluftsliv och fritid med andra samhällsfunktioner.

Även kunskap av mer teknisk karaktär ska inkluderas i kunskapsdatabasen, men den är lågt prioriterad i förhållande till övrig kunskap. Det kan handla om för- och nackdelar med att bygga i ett visst material, hur idrottens regelverk påverkar utformningen av anläggningarna och annan mer byggteknisk kunskap.

Utöver sådant som direkt handlar om anläggningar och utemiljöer ska databasen även inkludera kunskap om hur de nyttjas: när anläggningarna används, av vem och liknande. Detta är viktig kunskap att ha för dem som planerar för anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet.

Hållbarhet och principen om universell design ska prägla all kunskap som lagras i databasen.

Anläggningsdatabasen

I dagsläget saknas data med god kvalitet över vilka anläggningar och utemiljöer för fysisk aktivitet som finns i Sverige, både var de finns och hur många det är.

Övriga nordiska länder har nationella databaser över anläggningar för idrott och fritid, samt till viss del friluftsliv, men omfattningen och syftet varierar en hel del. Det övergripande syftet för dessa är dock kunskapsutveckling och analyser. Erfarenheten från de nordiska länderna säger att en nationell databas är ett viktigt verktyg för kommunerna när de planerar för nya anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. I de dialoger CIF haft med kommuner i Sverige påpekar de i många fall behov att kunna jämföra sig med andra kommuner och efterfrågar nyckeltal, även detta skulle en anläggningsdatabas kunna bidra med.

CIF ser ett stort värde i att upprätta en anläggningsdatabas parallellt med kunskapsdatabasen. Att samla dessa databaser på inom samma funktion är en nyckel till kunskapsutvecklingen. Planen är att börja arbetet med bygga en anläggningsdatabas under andra halvan av 2023, för att färdigställa den under 2024. Databasen kommer emellertid att behöva byggas ut över tid med fler anläggningstyper. För att hålla databasen aktuell behöver den uppdateras kvalitetssäkras löpande.

Riksidrottsförbundet har arbetat med frågan om en anläggningsdatabas i flera år och har stor kunskap kring detta. De har uppgett att de är villiga att bistå plattformen med kunskap och hjälp i uppbyggandet av en anläggningsdatabas.

Ansökningssystemet

Den sista delen i den digitala plattformen är ett ansökningssystem. Planen är att plattformen ska erbjuda både personellt och ekonomiskt stöd till olika projekt (läs mer nedan). För att kunna hantera dessa ansökningar behövs ett ansökningssystem. CIF har i dag ett ansökningssystem för ansökningar om stöd till forskning som eventuellt kan utvecklas till att omfatta flera delar.

Oavsett om ett helt nytt system behövs eller inte, behöver ett utvecklingsarbete ske. En djupare analys av utformningen av ett ansökningssystem är planerat att ingå i uppdraget kring en digital plattform, som påbörjas under andra halvan av 2023 och ska slutföras under 2024.

Ett bredare ansvar för kunskapsspridning

Kunskapsplattformens kunskapsspridning ska inte enbart ske via digitala kanaler. Plattformen ska vara den ledande kunskapsbäraren kring anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid i Sverige. För att leva upp till det behöver plattformen regelbundet bidra med kunskap i nätverk, på relevanta möten, konferenser och andra arrangemang, både i Sverige och internationellt.

Plattformen ska också bidra till en kunskapshöjning genom att skapa egna mötesplatser och konferenser, samt bidra till att forma relevanta nätverk inom området.

Stöd till anläggningar och utemiljöer

Att stödja och hjälpa de som ska planera och bygga anläggningar eller utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid blir kunskapsplattformens huvuduppdrag och kärnverksamhet. Arbetsområdet är uppdelat i tre delar: ett allmänt kunskapsstöd, ett fördjupat kunskapsstöd genom rådgivning och processledning, samt ett ekonomiskt stöd till dem som ska bygga med ett innovativt förhållningssätt. För att få fler ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer i Sverige, och nå nya och bredare grupper av motions- idrotts- och friluftsutövare, är det viktigt att alla dessa delar finns samlade på ett och samma ställe.

Allmänt kunskapsstöd

Det allmänna kunskapsstödet är ett enklare personligt stöd via telefon eller e-post. Kunskapsplattformen ska kunna guida och hjälpa alla som ska planera, bygga, utveckla eller driva en anlagd yta för fysisk aktivitet på fritiden.

Det allmänna kunskapsstödet utgår från den kunskap som förmedlas via den digitala plattformen, som beskrivits ovan. Plattformens medarbetare ska kunna svara på frågor, men även guida frågeställarna till externa personer med expertkunskaper. Det allmänna kunskapsstödet är alltså ett brett stöd som kommuner, föreningar, privata aktörer och alla andra som ska planera, bygga, utveckla eller driva en anläggning eller utemiljö för idrott, friluftsliv och fritid kan ta del av.

Planen är att kunskapsplattformen redan under 2023 ska börja erbjuda ett allmänt kunskapsstöd. Stödet är tänkt att växa i omfattning när den digitala plattformen har lanserats.

Rådgivning och processledning

De som ska anlägga en miljö för fysisk aktivitet, med ett allmännyttigt intresse och ett innovativt förhållningssätt, ska kunna få ett mer djupgående stöd av en rådgivare/processledare. Stödet bygger på att en rådgivare från plattformen är delaktig i projektet och kan påverka utformningen redan i ett tidigt skede i processen.

Syftet är att hjälpa dem som ska planera och bygga, att utforma nya anläggningar och utemiljöer att nya och bredare målgrupper. Processledningen ska få projekten att våga ha ett verkligt innovativt förhållningssätt när de planerar och bygger nytt.

Plattformens processledare ska hjälpa projektägarna att gestalta och utforma anläggningarna utifrån en lokal kontext, för att ge nya och förbättrade möjligheter till fysisk aktivitet, samt att nå nya och bredare målgrupper av idrotts-, fritids- och friluftsutövare. De projekt som tar del av processtöd ska, när de är färdiga, kunna inspirera till framtida utveckling av andra liknande anläggningar, oavsett om de bygger nytt eller om de gör en om- eller tillbyggnad av en befintlig anläggning.

Plattformens processledare ska även bidra till projekten med kunskap om hur olika typer av anläggningar nyttjas, var de kan placeras, hur de kan byggas tillsammans med annan infrastruktur, etcetera. Processledarna ska också säkerställa att det som byggs verkligen är det som invånarna efterfrågar och behöver för att vara fysiskt aktiva.

De projekt som får ett fördjupat kunskapsstöd ska ha ett tydligt och uttalat hållbarhetsperspektiv. Projekten ska även utgå från principen om universell design och vara tillgängliga för en stor bredd av utövare. Det är även av vikt att stödet bidrar till en jämlik tillgång till anläggningar och utemiljöer i hela Sverige.

Det är endast projekt som har ett allmännyttigt intresse som ska kunna ta del av detta expertstöd. Det innebär att alla typer av organisationer ska kunna söka stödet, under förutsättningen att anläggningarna och utemiljöerna kommer vara tillgängliga för allmänheten och/eller föreningslivet. För att kunna ta del av stödet ska det föregås av en ansökan. Ett särskilt regelverk för detta ska tas fram. Från slutet av 2024 eller början av 2025 ska plattformen kunna erbjuda ett fördjupat kunskapsstöd.

Ekonomiskt stöd

Erfarenheterna från LOA-fonden i Danmark visar att det är av avgörande betydelse att ett ekonomiskt stöd är kopplat till ett fördjupat kunskapsstöd för att få till en utveckling av anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid med ett innovativt förhållningssätt. Kombinationen av de bägge stödformerna bidrar till att de som ska utveckla nya anläggningar och utemiljöer vågar ta sig an ett projekt med ett innovativt förhållningssätt.

Analysen av de ekonomiska stöd som finns till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid visar att det finns luckor i systemet. Dessa luckor består av en brist på stöd till, dels fler anläggningar, dels mer ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer för olika former av hälsofrämjande fysisk aktivitet.

Plattformens ekonomiska stöd ska ha syftet att få till mer ändamålsenliga anläggningar och utemiljöer och kan i det avseendet hjälpa till att fylla en av de luckorna som identifierades i analysen. Det är viktigt att skapa en helhet och ett nytt stöd ska även täcka ett behov som inte redan täcks av befintliga stöd.

Kunskapsplattformen ska dela ut ett stöd till projekt med ett innovativt förhållningssätt och med ett allmännyttigt intresse. De projekt som får stöd ska kunna inspirera till framtida utveckling av andra liknande anläggningar.

Förutom att täcka ett behov av ekonomiskt stöd som inte finns i dag så är det viktigt att plattformen har ett ekonomiskt stöd för att underlätta att kunna komma in i tidiga skeden med rådgivning och processledning enligt ovan. Uppskattningen är att fler projekt kommer att ansöka om att få rådgivning och processledning om det finns möjlighet till ett ekonomiskt stöd från samma organisation till utvecklingen av anläggningar och utemiljöer med ett innovativt förhållningssätt.

Likt processledning och rådgivning är det endast projekt som har ett allmännyttigt intresse som ska kunna ta del av det ekonomiska stödet. Det innebär att olika typer av organisationer ska kunna söka men anläggningarna och utemiljöerna ska vara tillgängliga för allmänheten och/eller föreningslivet för att kunna ta del av stödet.

För att kunna ta del av stödet ska det föregås av en ansökan och ett särskilt regelverk för detta ska tas fram. I första hand ska projekten som får ett ekonomiskt stöd ha föregåtts av ett fördjupat kunskapsstöd. Men även projekt som ej har fått ett sådant stöd ska kunna få ett ekonomiskt stöd om alla villkor uppfylls.

Fokus för det ekonomiska stödet ska följa riktlinjerna för det fördjupade kunskapsstödet vilket ska vara att gestalta och utforma anläggningarna utifrån en lokal kontext för att ge nya och förbättrade möjligheter till fysisk aktivitet samt att nå nya och bredare målgrupper av idrotts-, fritids- och friluftsutövare.

Likt det fördjupade kunskapsstödet ska projekt som får ett ekonomiskt stöd också ha ett tydligt och uttalat hållbarhetsperspektiv. Projekten ska även utgå från principen om universell design och vara tillgängliga för en stor bredd av utövare. Stödet ska även bidra till en jämlik tillgång till anläggningar och utemiljöer i hela Sverige. Planen är att erbjuda ett ekonomiskt stöd från 2025.

Kunskapsutveckling

Ett angeläget arbetsområde för plattformen är att generera kunskap och bidra till en kunskapsutveckling kring anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Kunskapen i detta fält behöver öka för att kunna få fler ändamålsenliga anläggningar och för att nå fler och bredare målgrupper som vill vara fysiskt aktiva. Kunskapsutveckling är i dag begränsad och kunskapsöverföringen är förhållandevis begränsad.

Det finns flera olika sätt att generera ny kunskap kring anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Det främsta sättet för plattformen att ta fram ny kunskap är att vara delaktiga i olika projekt, genom rådgivning och processledning samt det ekonomiska stödet för att bidra till att projekten får ett innovativt förhållningssätt. På så sätt kan de inspirera andra till att hitta nya infallsvinklar på hur de kan utforma framtida anläggningar.

Forskning i Sverige som berör anläggningar för idrott, friluftsliv och fritid är begränsad och har utvecklingspotential. Plattformen ska kunna initiera forskning och bestämmer också vilka områden som forskarna ska titta på samt genomför utlysningar till forskning inom fältet. Det är här viktigt att det är forskning som möter de behov av ny kunskap som finns. Syftet är att initiera forskning som leder till att anläggningarna kan nå fler och nya målgrupper att vilja vara fysiskt aktiva.

Här finns stora fördelar med att plattformen finns under CIF:s paraply. CIF är vana att hantera utlysningar om forskarbidrag och det regelverk som omger statliga bidrag. Eventuellt kan den delen av CIF som normalt hanterar utlysningar även hantera utlysningarna som görs inom verksamhetsområdet anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Utlysningarna ska dock initieras av en styrgrupp för plattformen.

Plattformen ska även kunna dela ut stöd till projekt som inte syftar till att bygga anläggningar och inte heller avser forskning utan syftar till att få fram ny kunskap genom undersökningar, ta fram guider eller liknande. Dessa projekt ska alltid ha ett innovativt förhållningssätt och föra utvecklingen av anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid framåt.

Totalt sett ska det alltså finnas medel tillgängliga för beställarstyrd forskning, allmänna utlysningar av forskningsbidrag samt allmänna undersökningar, utredningar och projekt.

Kunskapsutvecklingen ska i första hand handla om gestaltning och utformning för att anläggningarna ska kunna nå nya och bredare målgrupper av idrotts- fritids- och friluftsutövare. Men för att förstå vilka anläggningar som kan tänkas behövas i framtiden är det även viktigt att förstå hur dagens anläggningar nyttjas, varpå plattformen även behöver bidra till en kunskapsutveckling kring hur anläggningarna används och nyttjas.

Även mängden kunskap om anläggningarnas roll i samhällsplaneringen behöver öka och här behöver plattformen vara med att bidra till en kunskapsutveckling. Det kan handla om anläggningarnas roll i förhållande till annan infrastruktur, tillgängligheten till kollektivtrafik, närheten till hem och skola och så vidare.

Under 2023 ska behovet av vilken kunskapsutveckling som ska prioriteras inledas och eventuellt kan kunskapsutvecklingsprojekt inledas redan under 2023. I större skala ska sedan kunskapsutveckling genom forskning och andra projekt som inte handlar om byggande erbjudas under 2024.

Organisation

CIF har fått uppdraget av regeringen att upprätta och driva kunskapsplattformen vilket ger konsekvenser för plattformens organisering och för den verksamhet som sedan tidigare bedrivs inom CIF samt den organisationen som CIF har i dag.

När kunskapsplattformen är fullt uppbyggd, 2025–2026, beräknas plattformen behöva 10–12 anställda för att kunna hantera hela uppdraget. Kansliet ska succesivt byggas upp, främst under 2024–2026. Redan under 2023 ska några personer anställas för att påbörja uppbyggnaden av organisationen och den digitala plattformen. Under 2024 ska plattformen utökas med ytterligare tre till fem anställda och under 2025 ytterligare cirka fem personer. Att utöka CIF:s kansli med 10 personer innebär att det nästan tredubblas. Kunskapsplattformen blir därmed CIF:s största uppdrag räknat i antal anställda och i ekonomisk omsättning. Detta medför bland annat att det eventuellt behövs nya större lokaler på annan plats än på GIH där CIF i nuläget är placerat.

Uppdraget med kunskapsplattformen innebär att CIF numera har tre olika uppdrag:

1. att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område
2. att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten samt
3. att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid.

För att CIF ska kunna vara en ändamålsenlig organisation för alla tre uppdrag behöver förordningen och hela CIF:s organisation ses över. Samtidigt med uppdraget om att upprätta och driva en kunskapsplattform gav regeringen CIF i uppdrag att vid behov se över förordningen. CIF ser ett behov av att se över sin styrning av alla tre uppdragen samt tillsätta styrgrupper eller liknande som har ansvar för och tar beslut om respektive uppdrag inom CIF. Även det faktum att CIF:s totala kansli växer och behöver större lokaler, innebär att CIF eventuellt behöver egen kompetens för att förvalta organisationen så som till exempel arkivering, HR och ekonomi. CIF kommer under 2023 att se över förordningen och organisationen som helhet.

Utöver anställd personal behöver plattformen en styrgrupp eller liknande som ska ta beslut som rör plattformens verksamhet. Styrgruppen ska besluta om budget, verksamhetsplaner, strategier och inriktningar samt beslut om stöd och bidrag. Plattformens styrgrupp bör bestå av representanter från de samarbetsorganisationer som har pekats ut av regeringen (Arvsfondsdelegationen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Riksidrottsförbundet, Svenskt Friluftsliv och Sveriges Kommuner och Regioner). Dessutom bör representanter för plattformens största målgrupp, kommuner, ha representanter i styrgruppen. Eftersom Naturvårdsverket har en samordnande roll bland myndigheter för friluftslivet kan även de eventuellt ingå i en styrgrupp även om det inte är utpekade som en samarbetsorganisation i det ursprungliga uppdraget. När styrgruppens sammansättning ses över mer ingående ska det analyseras om det bör finnas några andra nationella samt internationella inslag, till exempel representanter från LOA-fonden som har en bred erfarenhet av en liknande funktion.

Att se över den exakta utformningen av styrgruppen och dess uppdrag ingår i uppdraget att se över CIF:s förordning och organisation som ska genomföras under 2023.

Ekonomi och budget

Nedan presenteras en ekonomisk plan för upprättande och drift av kunskapsplattformen. Detta är en utveckling av budgetäskandet som lämnades in till regeringen i februari.

2023

För 2023 har plattformen tilldelats 4 mnkr vilket gör att plattformen kan utvecklas enligt lagd plan. Planen för uppbyggnaden av plattformen ska färdigställas, kunskap börja samlas in, den digitala plattformen börja byggas upp och kunskapsutveckling påbörjas.

2024

Under 2024 beräknas kunskapsplattformen få i gång en större verksamhet gällande att samla, förmedla och generera kunskap, genom att den digitala plattformen lanseras och ett allmänt kunskapsstöd börjar erbjudas, samt att arbetet med kunskapsutveckling komma igång i större skala.

För att komma i gång med planerad verksamhet under 2024 kommer organisationen byggas upp genom att anställa personal och tillsätta av en styrgrupp eller likande. Till det kommer andra rörliga kostnader, såsom resor och andra administrativa kostnader. Detta innebär att de rörliga kostnaderna beräknas till cirka 10 mnkr.

Antalet anställda ska utökas under 2024 i syfte att klara uppdraget. Främst handlar det om personal för att bygga upp den digitala plattformen och rådgivare/processledare för att kunna vara ett stöd till dem som ska planera och bygga anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Till detta beräknas cirka 6 mnkr under 2024.

Arbetet med att bygga upp den digitala plattformen och dess tre delar: kunskapsdatabas med hemsida, anläggningsdatabas och ansökningssystem, intensifieras och ska till stor del färdigställas under 2024. Till detta beräknas cirka 8 mnkr under 2024. Under 2024 bedöms verksamheten kopplad till plattformen fortsatt kunna lokaliseras i de befintliga lokalerna på GIH.

Totalt beräknas cirka 25 mnkr för kunskapsplattformen 2024.

2025

2025 är tänkt att vara det sista uppbyggnadsåret för kunskapsplattformen. Den digitala plattformen och det allmänna kunskapsstödet beräknas då vara i full drift. Det fördjupade kunskapsstödet med rådgivning och processledning, samt ett ekonomiskt stöd ska då vara i gång på allvar. Kunskapsutvecklingen ska fungera fullt

ut. Det innebär att kunskapsplattformen bedöms vara fulltaligt gällande personella resurser till en kostnad av cirka 10–12 mnkr.

Med fortsatt uppbyggnad och full verksamhet under slutet året beräknas de rörliga kostnaderna, resor och andra administrativa kostnader uppgå till cirka 8 mnkr under 2025. Kostnaderna för att fylla på och underhålla anläggningsdatabasen och den digitala plattformen är fortsatt relativt höga på cirka 5 mnkr.

Under 2025 beräknas plattformen börja bevilja ekonomiskt stöd till projekt och kunskapsutvecklingen intensifieras. Det kommer att finnas en begränsning i hur många som kan beviljas ekonomiskt stöd. Cirka 30 mnkr beräknas till dessa ändamål.

Med fler anställda för arbetet med plattformen kommer CIF eventuellt att behöva större lokaler. Detta medför att kostnaderna för lokaler ökar markant. Utöver detta kommer CIF att behöva anställa personer med kompetens att förvalta organisationen med kompetenser såsom arkivering, HR och ekonomi. Totalt beräknas detta resultera i ökade generella indirekta kostnader för CIF på cirka 7 mnkr.

Totalt beräknas kostnaden för kunskapsplattformen bli cirka 60 mnkr, inklusive ökade generella indirekta kostnader för CIF.

2026

Under 2026 beräknas plattformen vara i full drift med en årlig kostnad avseende anställda på cirka 10–12 mnkr. För att det fördjupade kunskapsstödet med rådgivning och processledning till de som ska planera och bygga anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid ska fungera fullt ut beräknas de rörliga kostnaderna öka till cirka 13 mnkr.

När kunskapsplattformen är i full drift beräknas det ekonomiska stödet till projekt med ett innovativt förhållningssätt och till kunskapsutveckling uppgå till cirka 100 mnkr årligen. Underhåll av den digitala plattformen och anläggningsdatabasen beräknas till en årlig kostnad på cirka 2 mnkr och de generella indirekta kostnaderna för CIF beräknas till en årlig kostnad på cirka 10 mnkr.

Totalt beräknas kostnaden för kunskapsplattformen bli cirka 135 mnkr, inklusive ökade generella indirekta kostnader för CIF. I tabell 1 nedan visas en sammanfattning av den ekonomiska planen för uppbyggnad av kunskapsplattformen under perioden 2024–2026.

Tabell 1. Ekonomisk plan för uppbyggnad av kunskapsplattformen under perioden 2024–2026 i kronor

Kostnadsslag	2024	2025	2026
Personal	6 000 000	10 000 000	10 000 000
Digital plattform och databas	8 000 000	5 000 000	2 000 000
Rörliga kostnader	10 000 000	8 000 000	13 000 000
Indirekta kostnader	1 000 000	---	---
Ekonomiska stöd och kunskapsutveckling	---	30 000 000	100 000 000
Ökade generella indirekta kostnader för CIF	---	7 000 000	10 000 000
TOTALT	25 000 000	60 000 000	135 000 000

Bilaga 1 – Dialoger med samarbetsorganisationerna

Regeringen skrev att uppdraget ska genomföras i samråd med Arvsfondsdelegationen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Riksidrottsförbundet (RF), Svenskt Friluftsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och andra relevanta aktörer. I ett initialt skede bedömde Centrum för idrottsforskning (CIF) att även Naturvårdsverket vara en relevant aktör att samråda med, då de har ett uppdrag om att samordna myndigheters arbete med friluftsliv.

I projektets inledande fas fördes samtal med samtliga samarbetsorganisationer för att ta del av deras syn på vad en kunskapsplattform bör göra och hur den borde organiseras. Ett första utkast på upplägg för kunskapsplattformen med förslag på arbetsområden, kunskapsområden, organisering och ekonomi presenterades för samarbetsorganisationerna på en workshop den 19 december 2022. Förslaget fick positivt bemötande av samtliga myndigheter och organisationer.

Nedan finns sammanfattningen av de dialoger som genomförts med samarbetsorganisationerna, uppdelat i fyra rubrikområden: (1) Kunskapsspridning och information, (2) Kunskapsstöd, rådgivning och kunskapsutveckling, (3) Ekonomiskt stöd samt (4) organisering.

Kunskapsspridning och information

Alla parterna var överens om att kunskap och information kring anläggningar och utemiljöer bör ske genom en digital plattform och en hemsida. Det ska vara en basfunktion som kunskapsplattformen alltid ska erbjuda.

Vilken typ av kunskap samarbetsorganisationerna anser att plattformen ska fokusera på skiljer sig dock åt. RF och SKR var eniga om att det bör vara kunskap kring gestaltning och utformning utifrån att få fler eller att få nya målgrupper att vilja vara på eller i anläggningen/utemiljön.

I RF:s och SKR:s gemensamma skrivning till idrottsministern Amanda Lind, 2021-09-10, skriver de om att kunskapsplattformen ska stödja innovation för att skapa mer ändamålsenliga ytor för idrott och fritid. Vidare beskriver de ett exempel med tre kunskaps- eller temaområden, utformning, mångfald och samspel med planering.

Måttboken, som utvecklades vid årsskifte 2022/2023⁸, är en av de kunskapskällor som finns om idrottsanläggningar. Den beskriver hur de olika idrotternas regler påverkar hur anläggningarna byggs. Ingen av samarbetsorganisationerna anser att kunskapsplattformen ska hantera en sådan detaljnivå i kunskapen men att det kan bli möjligt i ett senare skede.

Även Folkhälsomyndigheten resonerar om att gestaltning och utformning för att nå nya eller bredare grupper är det viktigaste uppdraget för plattformen, med anledning av att ett sådant fokus gör det möjligt att nå till exempel jämlikhets-, jämställdhets- och hbtqi-perspektiv på anläggningarna.

Svenskt Friluftsliv menar att de viktigaste uppgifterna för kunskapsplattformen borde vara kunskap kring geografi, ekonomi, hållbarhet, drifts- och byggkostnader. Samtidigt säger de att användbarheten av anläggningen/utemiljön är det viktigaste samt att gestaltningen är viktig för att påverka användandet.

Boverket ser gärna att uppdraget är större än bara utformning och gestaltning, de ser gärna att man även tittar på kunskap kring placering, tillgänglighet samt hur man kan transportera sig till och från anläggningen. Samtidigt menar Boverket att det är viktigt att titta på själva nyttjandet och hur man kan utforma

⁸ <https://skr.se/skr/skolakulturfratid/kulturfratid/idrottochanlaggningar/mattboken.36327.html> (2023-02-15)

anläggningar så att användandet blir mer effektivt. Där menar Boverket att multifunktionalitet är viktigt, samt hur man kan binda ihop anläggningen med platser för till exempel skola och kultur.

Samarbetsorganisationerna ser en möjlighet att även stödja renoveringsprojekt, men endast om de innebär utvecklade möjligheter till fysisk aktivitet.

Anläggningsdatabas

Det finns i dag ingen samlad nationell databas med alla anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid. Därför är det ingen som vet hur många anläggningar det finns i Sverige. RF har utrett denna fråga men har aldrig byggt en sådan databas. De har samlat på sig mycket information om anläggningar och dess placeringar. SKR gör en anläggningsenkät hos kommunerna med jämna mellanrum där de frågar efter uppgifter kring de vanligaste anläggningstyperna. Svarsfrekvensen varierar för enkäterna från gång till gång och den ger därför ingen helhetsbild. Även Svenskt Friluftsliv har en del information om vilka anläggningar som finns, men inget de publicerat. För friluftslivet finns det dock något som heter naturkartan, som är ett kommersiellt initiativ där framför allt kommuner eller destinationsaktör betalar en prenumerationsavgift för att visa upp anläggningar som kan nyttjas för friluftsliv.

Många uttrycker ett behov av en nationell databas för anläggningar och utemiljöer. Men samtliga samarbetsorganisationer är tveksamma till om det verkligen ska vara kunskapsplattformens uppgift att skapa en sådan databas och vissa menar att det tar resurser från annan viktigare verksamhet. Någon ifrågasätter även om det verkligen finns behov av ett nationellt register.

Kunskapsstöd, rådgivning och kunskapsutveckling

Stöd och rådgivning

Både RF och SKR trycker på vikten av att kunskapsplattformen har resurser för att vara ett utvecklande stöd med rådgivare som en del i planeringen av anläggningarna. RF och SKR resonerar om att det är viktigt, kanske till och med avgörande, att kunskapsplattformen är deltagande i projekten genom rådgivning för att få till utveckling och innovation i projekten.

Även Folkhälsomyndigheten menar att det är viktigt att plattformen har resurser att vara ute och hjälpa kommuner med rådgivning och utbildning kring hur man utformar ytor för fysisk aktivitet.

Vid ett samtal med en liknande kunskapsplattform i Norge (godeidrettsanlegg.no), som i dag inte erbjuder rådgivning eller kunskapsstöd, säger de att det stora misstaget i Norge var att man inte erbjuder sådant stöd. Då de bara har en digital plattform blir det svårt att nå ut och få till en förändring och en riktig kunskapshöjning.

När det kommer till kunskapsstöd och rådgivning så hänvisas det återkommande till Lokal och anläggningsfonden (LOA-fonden) i Danmark och hur de arbetar med rådgivning. De kommer in tidigt i projekten och är delaktiga till att utveckla anläggningarna till att bli mer moderna och ändamålsenliga för att kunna skapa nya och bättre möjligheter till aktivitet.

Kunskapsutveckling

Alla samarbetsorganisationer anser att det är viktigt att kunskapsplattformen utvecklar egen kunskap, men hur detta ska göras skiljer sig åt.

Den viktigaste kunskapsutvecklingen, menar både RF och SKR, kommer genom att ge stöd/rådgivning till kommunerna så att de utvecklar nytänkande anläggningar. RF resonerar om att kunskapsplattformen behöver ha en egen kunskapsutveckling, då det är väldigt viktigt för legitimiteten. För att få till innovation i

anläggningsprojekt är det viktigt/avgörande att kunskapsplattformen är deltagande i projekten genom rådgivning.

SKR pratar om att stöden ska vara behovsstyrda och se fram mot vilka de kommande behoven är samt att de ska leda till kunskapsutveckling genom att stödja några få kronjuveler.

Både RF och SKR menar att forskning inte ska vara den främsta vägen för att få fram ny kunskap kring anläggningar. Båda menar att plattformen ska stimulera till forskning på området, främst riktad mot utformandet och nyttjandet av anläggningarna om den är behovsstyrd/behovsmotiverad och uppdraget formuleras av plattformen. Viktigt är att sådan forskning stimulerar till faktisk förändring, som ett medel för att nå förändringar i hur anläggningar utformas för att nå nya eller bredare grupper av användare.

Ekonomiskt stöd

RF, SKR, Folkhälsomyndigheten och Svensk Friluftsliv var överens om att de anser att kunskapsplattformen bör ha ett ekonomiskt stöd att fördela till projekt. RF och SKR menade att det gör det lättare att komma in i tidigare faser med rådgivning i olika projekt och på så sätt kunna vara med att utveckla projekten. Det bör alltså vara ett ekonomiskt stöd för att stimulera till nytänkande för att finansiera extrakostnaderna för innovationen.

Det finns i dag flera olika ekonomiska stöd till anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid men de flesta menar ändå att det saknas en form av stöd, ett sådant stöd som kommuner kan söka för nytänkande anläggningar. Svenskt Friluftsliv resonerar om att det saknas ett sådant stöd i dag och att det stöd som till exempel Naturvårdsverket (LONA) delar ut snarare går till naturvård än till friluftsliv.

Boverket menar att ett ekonomiskt stöd är viktigt för att få saker genomförda och vikten av det ekonomiska och fördjupade stödet för att få till utvecklingen av nytänkande anläggningar och utemiljöer.

Både Arvsfonden och RF ger endast ekonomiskt stöd till ideella föreningar när det kommer till anläggningsprojekt. RF:s stöd går till viss del till nytänkande anläggningar och de resonerar om att de skulle kunna styra om en större del av stödet till det. Men de resonerar samtidigt att om man ser på frågan ur ett större perspektiv så blir det en stor snedvridning av vad som kan komma att få stöd till nytänkande om RF delar ut ett stöd till nytänkande anläggningar och utemiljöer. Det blir ju då endast sådant som ryms inom RF-idrotten som kan komma att få ett sådant stöd. Av den anledningen ser de att det behövs ytterligare ett ekonomiskt stöd som har ett större uppdrag än vad någon av de andra stöden som finns i dag har och att det skulle vara flera olika typer av organisationer som skulle kunna ta del av stödet.

Under våren 2023 ändrade RF förhållningssätt och menar nu att de själva är den organisation bör vara mottagare och handlägga ett sådant stöd utifrån sin organisering, nätverk och sitt nuvarande uppdrag.

Organisering

Samtliga samarbetsorganisationer menar att det är viktigt att det finns tillräckliga resurser inom kunskapsplattformen för att kunna ha tid till att samla och förmedla kunskap, hjälpa kommunerna genom kunskapsstöd och rådgivning samt för att kunna utveckla ny kunskap. RF, SKR och Folkhälsomyndigheten menar att det behövs ett större kansli för att kunna hantera alla dessa uppgifter på ett bra och utvecklande sätt.

RF, SKR och Folkhälsomyndigheten resonerar även om att det behöver finnas ett råd/styrelse för plattformen som till stor del består av representanter för samarbetsorganisationerna och representanter från kommuner. Rådet/styrelsen ska kunna besluta om stödinsatser, inriktningar för utveckling av kunskap och liknande.

SKR resonerar om att CIF kan vara en bra organisation för uppdraget om en organisations och uppdragsgenomlysning ligger till grund för möjligheterna att ta sig an uppdraget. Folkhälsomyndigheten är lite frågande om CIF är rätt organisation för uppdraget, då namnet kan skapa en intressekonflikt, eftersom det kan antyda att det mest handlar om idrottsfrågor och inte fysisk aktivitet i större bemärkelse. I övrigt anser de att CIF kan vara en bra organisation för plattformen med tanke på det mandat som CIF har i samhället och inom idrotten.

Bilaga 2 – Nordisk utblick

Det brukar ofta sägas att de nordiska länderna liknar varandra när det gäller uppbyggnaden av idrotten, med mycket ideellt arbetande personer i idrottsföreningar, och hur den finansieras, med mycket offentliga medel och ett stort fokus på barn- och ungdomsidrott. I samtliga nordiska länder är också kommunerna som svarar för den största finansieringen av anläggningar för idrott och fysisk aktivitet.

Men det finns även stora skillnader till exempel när det kommer till vilket stöd kommunerna kan få kring uppförande och drift av idrottsanläggningar, både ekonomiskt och i form av rådgivning.

I Sverige finns det få möjligheter för kommunerna att ta del av ett ekonomiskt stöd för idrotts- och fritidsanläggningar (läs mer under avsnittet om ekonomiskt stöd). Men i de övriga nordiska länderna finns det stöd som kommuner kan ta del av för att bygga idrottsanläggningar. I Finland och Norge kommer det från olika departement och i Danmark från den ”halvstatliga” organisationen Lokal och anläggningsfonden (LOA-fonden).

Det samma gäller när det kommer rådgivning och kunskapsspridning, dvs. att det inte finns någon sådan funktion i Sverige medan det finns i lite olika mån i de övriga nordiska länderna.

I samtliga övriga nordiska länder, förutom Sverige, finns det någon form av nationell databas för idrotts- och fritidsanläggningar. Omfattningen och funktionaliteten varierar en del och beskrivs mer detaljerat nedan. Även syftet varierar en del men till stor del handlar det om kunskapshöjning och analyser.

Danmark

Den danska modellen för stöd till idrottsanläggningar har i mångt och mycket varit förebilden för uppdraget om att upprätta och driva en kunskapsplattform för anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid i Sverige.

I Danmark stöttar inte staten idrottsanläggningar direkt, varken ekonomiskt eller med rådgivning. Men de tillskjuter årligen medel till LOA-Fonden som är en självstyrande offentlig institution med syfte att stödja byggandet av idrotts- och fritidsanläggningar.

LOA-fonden startades 1994 genom att Danmarks Idrottsförbund, Dansk Firmaidrottsförbund, Dansk Ungdomsråd samt DGI bidrog med en finansiering om drygt 120 miljoner danska kronor. Kulturdepartementet skjuter årligen till knappt 90 miljoner danska kronor genom överskott från Danska Spels lotterimedel.

LOA-fonden har som mål att utveckla och stödja byggandet av anläggningar inom idrott, friluftsliv och kultur. Ändamålet omfattar inom- och utomhusanläggningar och omfattar nybyggnation samt till- och ombyggnad samt upprustning av befintliga anläggningar.

När LOA-startades fanns det en diskrepans mellan vad politikerna ville med idrottspolitik och vad man gjorde inom idrotten. LOA-fonden startades för att överbrygga detta och att för att kunna skapa faciliteter som kan skapa dessa förutsättningar.

LOA-fondens uppgift är att inspirera, utmana, ge råd och stötta dem som skapar ramarna för framtidens friluftsliv och deras kärnuppgifter är att stödja realisering av exempelbyggnader, utveckla innovativa projekt, ge råd och säkerställa skapandet och spridningen av ny kunskap.

LOA-fonden arbetar utifrån ”the golden circle theory” med ”Why, how and what” där man utgår från varför vill man bygga/vilket problem ska lösas, för att gå vidare med hur ska det då byggas och till sist vad är det som ska byggas. I detta utgår de alltid från den lokala kontexten och det lokala behovet samt hur kan man tänka

nytt kring faciliteter utifrån det. De har aldrig haft som målsättning att säga ”så här ska du bygga utan i stället tänkt att färdiga projekt ska kunna stå som exempel för framtida byggnader och andra projekt ska kunna ta delar av det och utifrån sin lokala kontext anpassa sin anläggning utifrån deras lokala behov.

LOA-fondens rådgivare är processledare och utvecklare som arbetar utifrån en filantropisk strategi – utvecklingsfilantropi. De arbetar i projekten proaktivt tillsammans med byggherrar (t.ex. kommunen) med en problembaserad filantropi. Processledarna bör ha en motsvarande kunskap som byggherre, dvs. de ska kunna ge arkitekten uppgifter som gör att de kan rita en byggnad som visar det man vill uppnå.

De som ska bygga anläggningar utan privatekonomiska intressen kan ansöka om stöd hos LOA-fonden. De har två olika stödformer, ett stöd för mindre projekt med en total etableringskostnad på mellan 150 000 danska kronor och 1 500 000 danska kronor samt ett större stöd med etableringskostnader på över 1 200 000 danska kronor.

Inom ramen för det större stödet kan man ansöka om tre olika typer av stöd, etableringsbidrag, lån eller rådgivning. Det vanligaste är att ett projekt först får rådgivning och sedan ett etableringsstöd. Projekten ska vara av hög arkitektonisk och funktionell kvalitet, vilket kan inspirera till framtida utveckling inom stödområdet och skapa bättre och nya möjligheter till aktivitet. Stor tonvikt läggs på lokalt engagemang i planering, finansiering och drift och det är viktigt att olika brukargrupper involveras och får inflytande på verksamheten.

Anläggningsdatabas i Danmark

I Danmark finns det en anläggningsdatabas som innehåller cirka 12 000 anläggningar, både privat och offentligt ägda anläggningar. Databasen skapades 2017 och är ett samarbete mellan Idrottens analysinstitut (Idan) och LOA-fonden. Idan är de som ansvarar för driften av databasen med datainsamling och underhåll. Samtliga kommuner var med i framtagandet och erbjöds att validera datan i den egna kommunen. Det var främst två anledningar till varför de skapade facilitetsdatabasen. Det första var att det var svårt att få till en bra kunskapsutveckling utan en bra anläggningsdatabas. Det andra var att det underlättade som kunskapsunderlag i planering av nya anläggningar.

Databasen i Danmark samlar in uppgifter om idrottsanläggningar (läs mer om kriterierna nedan) och de är uppdelade i 24 anläggningstyper med ett antal underkategorier. Det finns även ett antal olika databaser för olika faciliteter för friluftsliv och databasen för idrottsanläggningar hänvisar till dessa genom länkar.

I anläggningsdatabasen går det att finna uppgifter om anläggningstyp, plats, kommun/region, ägande- och driftsform samt i vissa fall bilder och mer specifika uppgifter. I databasen går det att göra vissa kopplingar med till exempel befolkningens mängd där man kan se antalet invånare per anläggning i de olika kommunerna. Där går det även att se antalet anläggningar per kvadratkilometer.

Kommunerna är de som i störst utsträckning använder sig av facilitetsdatabasen som planeringsunderlag och för att jämföra sig med andra kommuner. Många gånger importerar de data och kopplar ihop det med sina egna GIS-system för att kunna göra ytterligare analyser. Även föreningar och förbund använder sig av databasen. Till exempel drar det danska simförbundet in data i sitt eget CRM-system som de sedan berikar med information om till exempel vattendjup, startpunkter, om det finns tidtagningsutrustning i hallen och mycket mer. Även forskare använder sig mycket av databasen för olika analysarbeten, särskilt när det gäller sambanden mellan befolkningens tillgång till lokaler och deltagande i idrott.

Det finns även mer oväntade aktörer som använder sig av databasen. Till exempel använder sajten Boliga.dk (en webbplats som förmedlar bostadsförsäljningsannonser) för att kunna visa avstånd till närmaste simhall, bollplan eller tennisanläggning. Även privatpersoner och journalister använder databasen en hel del för att till exempel underbygga argument.

I Danmark kommenterar de att det är svårt att fastställa tydliga och entydiga regler för vad som hör hemma i en databas över idrottsanläggningar. Ofta är gränserna mellan idrottsanläggningar och andra typer av lokaler och anläggningar flytande. Sammantaget har de två principer styr valet över de inkluderade kategorierna:

1. Anläggningen ska vara tillägnad idrott som primär verksamhet.
2. Idrottsanläggningen ska vara helt eller delvis öppen för allmänheten.

Deras tumregel är att man som vanlig medborgare, eventuellt mot ersättning eller genom en ideell förening, ska kunna komma åt anläggningen.

Norge

I Norge tar staten ett stort ansvar för idrottsanläggningar både avseende ekonomiskt stöd och för att förmedla kunskap. Även i Norge finns det delar där vi kan hämta inspiration till en kunskapsplattform i Sverige.

Överskottet av Norsk tipping går till går till finansiering av ideell verksamhet och ca 64 % av det går till idrott (3 293 miljoner norska kronor, 2022). Den absolut största delen av stödet till idrotten går till finansiering av idrottsanläggningar, 1 864 miljoner norska kronor 2022, varav knappt 94 miljoner norska kronor går till nationalanläggningar och resterande till kommunala anläggningar.

Den norska regeringen använder stödet för att till viss del styra vilka typer av anläggningar som ska byggas. Varje år publicerar, Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD), som ansvarar för idrottsfrågorna, ett dokument på ca 100 sidor med bestämmelser om stödet till idrottsanläggningar. I det dokumentet listas mängder med anläggningar och storlekar och hur mycket den typen av anläggningar kan få i maximalt stöd. Ett exempel på hur de styr bidraget är att konstgräsplaner utan granulat får mer i stöd än planer med granulat, detta för att minska miljöpåverkan och mikroplaster i naturen.

KUD producerar även löpande kunskap kring idrottsanläggningar genom olika publikationer. Det kan röra sig om vägledningar för hur man bör bygga olika typer av anläggningar för att uppfylla idrottens regler. För att visualisera vad det kan vara kommer här två exempel från Squash och idrottshall:

- Veileder - Målbok for idrettsanlegg - Squash, V-1037 B, Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022
- Veileder - Idrettshaller. Planlegging og bygging V-0989B Kulturdepartementet, 2016

2022-11-30 fanns det 50 st liknande publikationer på deras hemsida. Men de tar även fram mer generella vägledningar om planläggning, byggande och drift av anläggningar för idrott och fysisk aktivitet.

I Norge finns det även en digital plattform som samlar in och förmedlar kunskap kring idrottsanläggningar, Godeidrettsanlegg (GIA). GIA drivs Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Senter for idrettsanlegg og teknologi. Det är ett samarbete mellan dem, KUD och Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. Merparten av finansieringen kommer från departementet (90 %). Syftet med den digitala plattformen är att säkra och utveckla bra anläggningar för idrott och fysisk aktivitet.

På den norska plattformen samlas den kunskap som departementet tar fram tillsammans med massor av annan kunskap från forskning, från idrotterna, från kommuner och andra länder. De har delat in kunskapen i tre olika dokumenttyper, vägledning, verktyg och publikationer. De kopplar även kunskapen till 10 olika teman och 111 olika anläggningstyper. På deras hemsida har de fyra olika ingångar till kunskapen, anläggningstyp, förebildsanläggningar, teman och dokument.

I regeringens årliga tildelingsbrev (regleringsbrev) skriver de vilket eller vilka fokusområden GIA ska ha under det kommande året. För 2022 var deras fokusområde miljöfrågor.

Tanken med GIA från början var att nästan uteslutande förmedla ”best practice” men mer och mer har de gått mot att förmedla all typ av kunskap för nästan alla typer av anläggningar. I samtal med den förra projektledaren, som var med från starten, framkom det att det inte är en utveckling som odelat har gynnat dem i att vara den ledande kunskapsförmedlaren för idrottsanläggningar.

För att driva GIA så har de motsvarande 2,5–3 heltidstjänster (1 projektledare på 100 %, 1 doktorand på 75 %, 1 webbredaktör på 25 % och en vetenskaplig assistent på 50 %, samt studenter som går in någon dag i veckan).

Den tidigare projektledarens främsta medskick till uppbyggnaden av en kunskapsplattform i Sverige är att satsa på kvalitet i stället för kvantitet, ha en tydlig målbild och syfte. De ser också en klar fördel om de som arbetar med plattformen har stor kunskap om idrotts- och fritidsanläggningar, något som GIA har saknat. Dessutom menar projektledaren att det skulle vara en enorm framgångsfaktor om man kan koppla på rådgivare som kan förmedla all kunskap ut till kommuner och andra som ska uppföra anläggningar för idrott och fritid.

I Norge finns det även en organisation för egenorganiserad idrott, Tverga. De ska vara ett resurscenter för egenorganiserad idrott och fysisk aktivitet och finansieras av KUD. Deras uppdrag är att vägleda kommuner och frivilliga i utvecklingen av arenor för egenorganiserad idrott och fysisk aktivitet genom kunskap, nätverk och verktyg för att skapa roliga och aktiva närmiljöer. Tverga har uttryckt ett önskemål om nära samarbete med kunskapsplattformen för anläggningar och utemiljöer för idrott, friluftsliv och fritid i Sverige. Tverga har ett kansli bestående av sju anställda, varav fyra som fungerar som rådgivare ut mot kommunerna.

Anläggningsdatabas i Norge

Även i Norge finns det en anläggningsdatabas, anleggsregistret.no. I den norska databasen finns det betydligt fler anläggningar inlagda än i Danmark, totalt finns det 77 432 idrotts- och friluftslivsanläggningar registrerade i deras databas (samt 2979 kulturanläggningar). Det är KUD som ansvarar och driver databasen.

Databasen i Norge innehåller uppgifter om både idrotts- och friluftsanläggningar. Den är uppbyggd på 4 anläggningsskyltar, 25 anläggningsskyltar och med totalt 14 underkategorier (anläggningstyper).

Många anläggningar för idrott och fritid erhåller ett stöd från KUD för uppförande och/eller för renovering av anläggningen. För att få ett sådant stöd måste de uppdatera informationen i databasen och det är en av anledningarna till att KUD har kunnat samla in information om en så stor mängd anläggningar.

I databasen går det att finna uppgifter om plats, kommun, ägare, byggår och eventuellt tilldelat stöd. Några andra kopplingar eller analyser går dock inte att göra i den norska databasen.

Finland

Även i Finland tar staten ett stort ansvar för idrottsanläggningar både avseende ekonomiskt stöd samt för att generera och förmedla kunskap. Undervisnings- och kulturministeriet i Finland delar årligen ut ett stort stöd till idrott och motion. 2022 var det totala stödet 165,9 miljoner euro (ca 1 800 mnkr). Den största andelen (90 %) av stödet kommer från överskottet av finska statens spelföretag, Veikkaus.

Av det stödet går knappt 20 % till byggandet av idrottsanläggningar, ca 30 miljoner euro (330 mnkr). Två tredjedelar av stödet fördelas direkt av Undervisnings- och kulturministeriet till större projekt med en investeringsbudget på över 0,7 miljoner euro. En tredjedel fördelas av de sex Regionsförvaltningsverken till mindre projekt.

Utöver stöd till byggprojekt finns det även ett stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt som syftar till att öka kompetensen och kvaliteten i samband med byggandet av idrottsanläggningar samt till att främja

idrottsanläggningarnas säkerhet, tillgänglighet och miljövänlighet. Detta stöd är på totalt 0,5 miljoner euro (5,44 mnkr).

Undervisnings- och kulturministeriet tar ett stort ansvar för att ta fram stödmaterial till dem som ska bygga anläggningar för idrott och motion. Stödmaterialiet är främst inriktat på byggtekniska detaljer men även till viss del utvecklingsfrågor som kommer från stödet till utvecklingsprojekt.

För att ytterligare hjälpa kommuner som bygger anläggningar finns det även mycket personal som kan agera rådgivare i Regionalförvaltningsverken. Det finns sex regionalförvaltningsverk (samt ett ämbetsverk på Åland) som arbetar på uppdrag av ministerierna med bland annat idrott. De kan jämföras med länsstyrelserna i Sverige. I varje regionalförvaltningsverk finns det minst en person som är rådgivare i byggtekniska frågor kopplat till idrottsanläggningar.

Anläggningsdatabas i Finland

I den finländska databasen för idrotts- och fritidsanläggningar, lipas.fi, listas cirka 43 000 anläggningar. Databasen drivs av universitetet i Jyväskylä och finansieras av undervisnings- och kulturministeriet i Finland. Databasen byggs upp på 7 anläggningstyper med flera nivåer av underkategorier.

Det har funnits en databas i Finland i över 20 år men 2019 lanserades en ny mer avancerad databas. Systemet bygger på att samtliga kommuner själva uppdaterar informationen om alla anläggningar i deras kommun.

I den finländska databasen kan man göra flera olika statistiska analyser då det till exempel finns data om kommunernas ekonomi kring anläggningar. Databasen bygger också på öppna data så att det går att koppla med andra databaser för att kunna göra ytterligare djupgående analyser. I en nordisk jämförelse är detta den mest avancerade databasen för idrotts- och fritidsanläggningar.